

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยนับถือกันมาช้านาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงเน้นที่การปฏิบัติเป็นสำคัญ การอ่อนน้อม หรือ การหวังผลบันดาลจากสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อให้ตนประสบความสำเร็จหรือความสุขในชีวิตนั้น ไม่ใช่แนวทางของพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงมีลักษณะเป็น วิทยาศาสตร์ ที่สามารถพิสูจน์ได้และเป็นเรื่องใกล้ตัวมนุษย์ซึ่งสามารถสัมผัสรับรู้ได้ตลอดเวลา เพราะใจความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ไม่มีสิ่งใดเกินเลยไปจากเรื่องปัญหาชีวิต และวิธีการแก้ปัญหาชีวิต^๑

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมาประเทศไทย ได้ประสบปัญหาวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ภาครัฐและธุรกิจเอกชน เช่น อุตสาหกรรม การเงินและการบริการ ต้องล้มละลาย ปิดกิจการ ทำให้การลงทุนหยุดชะงักประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนต้องทยอยปิดกิจการ ทำให้เกิดภาวะการว่างงานขึ้นอย่างรุนแรง มีคนว่างงานประมาณสองล้านคน^๒

วิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ขณะนี้ เป็นปัญหาที่ซับซ้อน สืบเนื่องมาจากความผิดพลาดในการพัฒนา ที่ผ่านมามีมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นหลักสำคัญ จึงทุ่มเทขยายการผลิตไปในด้านอุตสาหกรรมมากกว่า ด้านเกษตรกรรม (ซึ่งเป็นการผลิตที่เน้นวัฒนธรรมประจำชาติตั้งแต่ครั้งอดีต) และภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้คนไทยหลงกระแส เกิดความเชื่อและมีค่านิยมบริโภคสินค้า ตะวันตกว่าเป็นของดีจนหลงลืมพื้นฐานทุนทางสังคมสภาพแวดล้อมและวิถีไทยของตนเองทำให้ ความสามารถในการพึ่งตนเองซึ่งเป็นทุนทางสังคม (Social capital) ดั้งเดิม อ่อนแอทรุดโทรมลง^๓

^๑พระใบฎีกาสุพจน์ตปสิโล (เกษนคร), พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อุบลราชธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริธรรมออฟเซ็ท, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕.

^๒ณรงค์ เพชรประเสริฐ และสิริพร ยอดกมลศาสตร์, อ่างใน, วิจิตร ระวิวงศ์ และคณะ, รายงานการ วิจัยเรื่องสถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ,๒๕๕๒, หน้า ๑๖. (อัสสัณหา)

^๓กระทรวงมหาดไทย, ยุทธศาสตร์การพึ่งตนเองและเศรษฐกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑), หน้า๑ - ๒.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควรบางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”^๔

การที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) และแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาประเทศปัจจุบัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ “วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี ๒๕๗๐” ซึ่งน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ศูนย์สุขภาพชุมชน ได้มีการจัดทำกรอบทิศทางของแผนพัฒนาแล้ว ผ่านการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในระดับต่างๆ ตั้งแต่หมู่บ้าน/ชุมชน จนถึงระดับภาคและระดมความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม เช่นกลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น จากนั้นจึงนำมาประมวลเป็นแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑^๕

สำหรับภาคธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนไม่น้อยเป็นองค์กร ตัวอย่างที่มีการบริหารธุรกิจบนฐานการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งในลักษณะเครือข่ายหรือคลัสเตอร์ มีการศึกษาศักยภาพของทุนและวัตถุดิบในชุมชน รวมทั้งองค์ความรู้พื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการใช้เงินทุนและขยายกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังของตนเอง มีกระบวนการผลิตที่ประหยัดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม วิจัยและพัฒนาสินค้ามุ่งคุณภาพและมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา สร้างสินค้าที่มีเอกลักษณ์ มีการตลาดที่ขยายฐานจากตลาดภายในประเทศสู่ต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้ประกอบการมีแนวโน้มดำเนินกิจการเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น ทั้งที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท จำกัดสหกรณ์และมูลนิธิมีการแบ่งผลกำไรคืนสู่สมาชิก และชุมชนอย่างเป็นธรรม เน้นความซื่อสัตย์ และการแบ่งปัน รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ และส่งผลให้สังคมโดยรวมดีขึ้น เช่น การกระจายรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นต้น เป็นการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมที่เป็นธรรมสร้างสมดุลระหว่างผลกำไร สวัสดิการของประชาชนและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม^๖

ในพระพุทธศาสนาได้เน้นให้มนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตนเอง โดยยึดหลักการพึ่งตนเองให้มีความสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชน ให้มีความเจริญ ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรม

^๔พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง/มูลนิธิพระดาบส, พิมพ์ครั้งที่๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า๑๗.

^๕ฐพชัย ทตันท, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยา: วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓.

^๖สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักงานกฤษฎีกา, (สคช.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙, หน้า จ.

ที่สามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่ หลักอริยบท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสำเร็จในการประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวง อันได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (พิจารณาไตร่ตรอง) หากผู้ใดได้นำมาประยุกต์ใช้แล้วก็จะเสริมสร้างความสำเร็จในทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

บ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นหมู่บ้านที่มีประชาชนส่วนหนึ่งได้ประกอบธุรกิจทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้สักแปรรูป มีการทำเป็นรูปแบบสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ร้านค้า และมีการกระจายสินค้าไปทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายผ่านเว็บไซต์ต่างๆ มากมายผลิตภัณฑ์จากไม้สัก เป็นสินค้าที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ดังจะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนบ้านดอนมูล มีอาชีพผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้สัก เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ประตู หน้าต่าง และอื่นๆอีกมากมาย เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ที่เดินทางผ่านไปมาบนถนนยันตรกิจโกศล ซึ่งมีร้านค้าริมทางในพื้นที่ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และชุมชน มีฐานะทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาชุมชนและเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการประกอบธุรกิจขนาดย่อมของบ้านดอนมูล โดยการประกอบการผลิตเฟอร์นิเจอร์มีการทำเป็นรูปแบบสหกรณ์ไม่ วิสาหกิจชุมชน ร้านค้า และการขายส่ง ยังมีปัญหา ทั้งในด้านการผลิต การส่งออก คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดการส่งเสริมศักยภาพ ในการดำเนินธุรกิจขนาดย่อมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อทราบถึงผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ว่ามีความประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปพัฒนาหมู่บ้านและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการเสริมสร้างทางเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างทางเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ใน ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านฉันทะ (ความพอใจ)
- ๒) ด้านวิริยะ (ความเพียร)
- ๓) ด้านจิตตะ (ความคิดมุ่งไป)
- ๔) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรองหรือทดลอง)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรที่ประกอบอาชีพธุรกิจเฟอร์นิเจอร์จากไม้สักแปรรูป บ้านดอนมูล หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๐๐ ครัวเรือน ใช้กลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie&D.W.Morgan^๗ จำนวน ๘๐ ครัวเรือน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)^๘ โดยใช้ประชากร ๑ ครัวเรือน ต่อ ๑ คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๘๐ คนและประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)^๙ จำนวน ๘ ท่าน ประกอบด้วย

๑) นายสันต์ ปารมลาย์	กำนันและผู้ใหญ่บ้านดอนมูล หมู่ที่ ๓
๒) นายพิสุทธิ มีเงิน	อบต.บ้านดอนมูล หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนมูล
๓) นายบุญชอบ แยมพราม	รองนายก อบต.ดอนมูล
๔) นายชูชีพ แวนฉิม	ประธานวิสาหกิจชุมชนผู้ค้าเฟอร์นิเจอร์หวัดง-ดอนมูล
๕) นายเกษม ศรีสุข	ประธานสหกรณ์บริการผลิตภัณฑ์ไม้ดอนมูล จำกัด
๖) นายประสิทธิ์ ดอนดง	สารวัตรกำนันดอนมูล

^๗บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่๗, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

^๘สุวิมล ติรกานนท์, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์:แนวทางสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖๖.

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๐.

- ๗) นายนิพนธ์ สำเนียง สารวัตรกำนันดอนมูล
 ๘) นางณัฐปภัสร์ ทองบุญทัตไ নয় ประธานสภา อบต.ดอนมูล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๕๗ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ บ้านดอนมูล หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

อิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายอิทธิบาทมี ๔ ประการดังนี้

(๑) **ฉันทะ** คือ ความพอใจ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

(๒) **วิริยะ** คือ ความเพียรขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย

(๓) **จิตตะ** คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

(๔) **วิมังสา** คือ การหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น^{๑๐}

การเสริมสร้างเศรษฐกิจ หมายถึง การสนับสนุนช่วยเหลือในทางเศรษฐกิจของชุมชนในการทำธุรกิจการผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้สักแปรรูป เช่น ประติ หน้าต่าง โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น ให้มีความเข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจให้ประสบผลสำเร็จ ในรูปแบบสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต และการขายของบ้านดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ หมายถึง การนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้สักแปรรูป

ผลสำเร็จที่เกิดจากการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ หมายถึง ผลการดำเนินการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนการสั่งการสินค้า รายได้ชุมชน และยอดเงินบริจาควัดดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่

สภาพเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การประกอบธุรกิจประเภทต่างๆที่ปรากฏในชุมชนดอนมูล อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่ เช่น เกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ร้านอาหาร การพาณิชย์ เป็นต้น

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๓.

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๖.๒ ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๖.๓ ทำให้ทราบผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๖.๔ ประชาชนหรือหน่วยงานอื่น สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษา และประยุกต์ใช้ให้ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานต่อไป